

Dr hab. n. med. Joanna Kwiatkowska

Gdańsk, 12.03.2018

specjalista kardiolog dziecięcy

Katedra i Klinika Kardiologii Dziecięcej i Wad Wrodzonych Serca

Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

ul. Dębinki 7

80-952 Gdańsk

tel. 58 349 28 70

Recenzja

pracy na stopień doktora nauk medycznych

OCENA JAKOŚCI ŻYCIA DZIECI Z CZĘSTOSKURCZEM NADKOMOROWYM LECZONYCH ZA POMOCĄ ZABIEGU ABLACJI PRZEZNACZYNIOWEJ

Oceniana praca doktorska została wykonana pod kierunkiem prof. dr hab. med. Waldemara Bobkowskiego w Klinice Kardiologii Dziecięcej, Nefrologii i Nadciśnienia Tętniczego Wieku Rozwojowego Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Ośrodek ten od wielu lat zajmuje się diagnostyką i leczeniem zaburzeń rytmu u dzieci. Jest wiodącą w Polsce jednostką medyczną w tym zakresie. Praca doktorska lek. Emilii Szafran skupia się na jakości życia dzieci z zaburzeniami rytmu.

Światowa Organizacja Zdrowia definiuje zdrowie nie tylko jako nieobecność choroby, ale jako całkowicie dobre samopoczucie w sferze funkcjonowania fizycznego, społecznego i mentalnego. Choroba może wpływać na wszystkie aspekty życia człowieka, dlatego w praktyce klinicznej stosuje się ocenę tych sfer jakości życia, które zależą od zdrowia (HRQoL, health related quality of life). Arytmie mogą w szczególny sposób zmieniać jakość życia chorych.

Populacja dzieci z zaburzeniami rytmu powiększa się z roku na rok w związku ze znacznym postępem i rozwojem wiedzy/techniki i możliwościami leczenia inwazyjnego. Niska samoocena i niepewność dotycząca przyszłości prowadzą do zaburzeń emocjonalnych, a nawet większej liczby samobójstw w tej grupie pacjentów. Z zaprezentowanych najnowszych danych policyjnych wynika, że w 2017 r. doszło do aż 115 samobójstw dzieci w wieku od 14 do 18 lat oraz 28 dzieci

młodszych niż 14-letnie. W 2016 r. z powodu samobójstw zginęło więcej nastolatków niż w wypadkach komunikacyjnych. Kontrola QoL powinna być tak samo ważna jak medyczne monitorowanie chorych. Ten krótki wywód ilustruje trafność i celowość doboru tematu przez doktorantkę.

Przedstawiona do recenzji praca pt. „OCENA JAKOŚCI ŻYCIA DZIECI Z CZĘSTOSKURCZEM NADKOMOROWYM LECZONYCH ZA POMOCĄ ZABIEGU ABLACJI PRZEZNACZYNIOWEJ” jest konsekwentną kontynuacją i rozszerzeniem zainteresowań autorki dotyczących aspektów psychologicznych w kontekście zaburzeń rytmu w populacji dzieci i młodzieży.

Głównym elementem rozprawy jest spójny zbiór trzech wieloautorskich artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych w latach 2016-2017. We wszystkich pracach Doktorantka jest pierwszym autorem. Dostarczone zostały oświadczenia współautorów publikacji, z których dwie są ośmioautorskie a jedna ma dziewięciu autorów. Współautorzy wskazali swój udział w przygotowaniu publikacji a także wyrazili zgodę na wykorzystanie tych publikacji jako rozprawy doktorskiej w formie spójnego tematycznie zbioru artykułów. Z dostarczonych oświadczeń Doktorantki i współautorów wynika, że lek. Emilii Szafran jest głównym autorem prac wchodzących w skład ocenianej rozprawy doktorskiej. Jak wynika z załączonego oświadczenia współautorów, udział Doktorantki zarówno w przeprowadzeniu badań jak i przygotowaniu publikacji był zasadniczy. Należy podkreślić, że łączny IF prac wchodzących w skład rozprawy doktorskiej wynosi 3,747, a suma punktów MNiSW- 60.

Układ przedstawionej do oceny pracy doktorskiej obejmuje napisane w języku polskim części: spis treści, wykaz publikacji stanowiących rozprawę doktorską, wykaz skrótów, wprowadzenie, cel pracy, materiał i metody, najważniejsze wyniki, praca doktorska na tle aktualnego stanu wiedzy, najważniejsze wnioski wynikające z badania. Dalej umieszczono piśmiennictwo i streszczenia w języku polskim i angielskim. Zbiór trzech artykułów stanowiących główny element ocenianej rozprawy został umieszczony na końcu.

Na realizację badań będących przedmiotem pracy autorka uzyskała zgodę Niezależnej Komisji Bioetycznej ds. Badań Naukowych przy Uniwersytecie Medycznym w Poznaniu.

Autorka we *wprowadzeniu* zapoznaje czytelnika z tematyką zagadnienia badawczego. W piśmiennictwie są nieliczne prace, głównie o charakterze retrospektywnym podejmujące ten temat.

Ze względu na brak jednolitych protokołów postępowania diagnostyczno-terapeutycznego i różną skuteczność zastosowanego leczenia strictly medycznego ale i wsparcia psychologicznego niezwykle trudno jest uzasadnić dlaczego efektywność stosowanego leczenia jest tak różna.

Jak podkreśla we wstępie Doktorantka istotnym niekorzystnym następstwem przewlekłej choroby somatycznej, która jest silnym stresorem, zarówno dla dziecka, które jej doświadcza, jak i dla całej jego rodziny, jest jej wpływ na rozwój fizyczny i psychiczny dziecka a przez to na realizację określonych zadań charakterystycznych dla okresu rozwojowego, w którym się aktualnie ono znajduje.

Należy zauważyć, że praca pochodzi z jednego ośrodka i jest to jednocześnie największa dostępna w piśmiennictwie światowym grupa dzieci z potwierdzonym częstoskurczem nadkomorowym (SVT), w której oceniono QoL a także porównano QoL badanych ze zdrowymi rówieśnikami, przeprowadzono analizę statystyczną dla wyodrębnionych grup pacjentów w aspekcie zastosowanej psychologicznej techniki badawczej.

Autorka wyróżniła cel nadrzędny pracy, tj.: ocenę wpływu zabiegu ablacji na jakość życia dzieci z częstoskurczem nadkomorowym oraz następujące cele szczegółowe:

1. Ocena QoL dzieci z SVT przed zabiegiem ablacji i porównanie uzyskanych wyników z grupą kontrolną.
2. Ocena QoL dzieci z SVT w zależności od płci, rodzaju i częstości epizodów arytmii, stosowania leczenia farmakologicznego i czasu trwania choroby.
3. Ocena QoL u dzieci z SVT po zabiegu ablacji.
4. Ocena wpływu wcześniejszego stosowania leków i wieku badanych w chwili ablacji na poprawę QoL dzieci z SVT po leczeniu zabiegowym arytmii.
5. Porównanie QoL dzieci z SVT po skutecznym zabiegu ablacji z grupą dzieci zdrowych.

Cele pracy zostały przedstawione jasno i precyzyjnie, zostały one zrealizowane w projekcie badawczym, którego rezultaty przedstawiono jako cykl załączonych artykułów. Części opracowania tj.: metodologia, wyniki i wnioski wyodrębniają, porządkują i podsumowują badania przeprowadzone przez Doktorantkę, które zostały ujęte w załączonych pracach.

Dzięki oświadczeniom złożonym przez Doktorantkę oraz dzięki przedstawionemu do oceny opracowaniu jasny jest indywidualny wkład lek. Emilii Szafran w powstaniu publikacji stanowiących rozprawę doktorską. Rozprawę tę można więc uznać za samodzielną i wyodrębnioną częścią spójnej tematycznie pracy zbiorowej.

Doktorantka dokładnie opisuje metodologię oceny psychologicznej z uwzględnieniem zastosowanych kwestionariuszy.

Rodzaj i ilość wykonanych analiz badawczych jest imponująca. Zaprogramowane w ten sposób badania przez Doktorantkę wniosły szereg istotnych spostrzeżeń, ważnych przede wszystkim z punktu widzenia klinicznego. Spostrzeżenia te po zaimplementowaniu do praktyki klinicznej dają nam możliwość zaplanowania dalszych interwencji w sposób bardziej skuteczny i efektywny, np. poprzez zapewnienie pacjentowi i jego rodzinie wsparcia psychologicznego, co w dalszej perspektywie może nie tylko pozytywnie wpłynąć na ocenę jakości życia, czy sam proces leczenia, ale także usprawnić współpracę lekarza z pacjentem i z jego rodziną.

W kolejnej części pracy Doktorantka prezentuje uzyskane *wyniki* w sposób uporządkowany i adekwatny do sformułowanych celów.

Oryginalną i unikatową częścią niniejszej rozprawy doktorskiej była analiza QoL dzieci z SVT w zależności od płci, rodzaju i częstości epizodów arytmii, stosowania leczenia farmakologicznego, czasu trwania choroby a także wpływu wcześniejszego stosowania leków oraz wieku badanych w chwili ablacji na poprawę QoL.

Omówienie jest bardzo rzeczowe, wnikliwe i krytyczne. Kolejne jego części koncentrują się na problemach badawczych adekwatnych do analizowanych wyników. Własne wyniki Doktorantka konfrontuje z wynikami nielicznych opublikowanych badań o w/w tematyce. Ta część rozprawy w pełni ukazuje dobre zorientowanie Doktorantki w aktualnej literaturze dotyczącej analizowanego zagadnienia.

Kolejne rozdziały obejmują główne *wnioski* sformułowane w oparciu o omówione wyniki. Wyniki badań Autorka ujęła w 8 wnioskach. Wobec jasno sprecyzowanych celów badawczych w pełni odpowiadają one założeniom pracy.

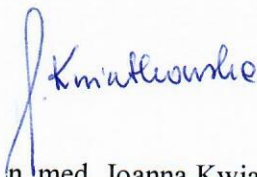
Nie mam istotnych uwag krytycznych.

Praca jest starannie napisana i bardzo ładnie wydana. Osobiście nie znalazłam błędów edytorskich.

Podsumowując, przedstawiony do recenzji cykl prac składających się na rozprawę doktorską świadczy o naukowej dojrzałości Doktorantki, która wykazała się umiejętnością prowadzenia badań na wysokim poziomie a fakt opublikowania wyników w renomowanych czasopismach świadczy o dużej wartości merytorycznej jej pracy.

Ogólna ocena pracy na stopień doktora nauk medycznych E. Szafran jest wysoce pozytywna, spełnia ona wszelkie warunki określone przez aktualną Ustawę o tytule naukowym i stopniach naukowych i wnioskuję o dopuszczenie przez Wysoką Radę Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu lek. Emilię Szafran do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Dr hab. n. med. Joanna Kwiatkowska

Gdańsk, dnia 12.03.2018 r.

*Dr hab. Joanna Kwiatkowska
Specjalista kardiologii dziecięcej
nr rej. 5739474*

Katedra i Klinika Kardiologii Dziecięcej i Wad Wrodzonych Serca
Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego
ul. Dębinki 7
80-952 Gdańsk
tel. 58 349 28 70